

د کرنې د ودې او د کلیو د پراختیا پروگرام (کارډ- ایف) د پلټنې لنډیز

د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیټې (MEC) د کرنې د ودې او د کلیو د پراختیا د پروگرام (کارډ- ایف) د کرونو په اړه د موجودو اندیښنو په هکله یوه پلټنه تر سره کړې ده. دغه پلټنه د پنځو جلا خبر ورکونکو د تورونو پر بنسټ او ځینې نورو لخوا د معلوماتو د ورکولو پر اساس له کره څیړونو وروسته تر سره شوه.

د کارډ- ایف موخه د اقتصادي ودې د بستو (EDPs) له لارې د کلیوالي کارموندنې او کاري او سوادگریزو فرصتونو پراختیا ده. دا پروگرام د افغان مدیریتي واحد (MU) له خوا تطبیق کیږي، خو د وزارتونو یوه ګډه کمیټه په دې هکله سترا تیزکه لارښونه کوي. کارډ- ایف تخنیکي رهبري کمیټې (TSC) ته ریپوټ ورکوي، په دغه کمیټه کې د کرنې او مالدارۍ وزارت د تخنیکي چارو معین، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت او د نشه یی توکو پر وړاندې د مبارزې وزارتونه ګډون لري. دغه راز په دغه کمیټه کې د DFID دفتر د تخنیکي چارو په اړه د تمویلونکو پر استازیتوب ګډون کوي. دا پروگرام له بودجې څخه بهر د DFID او DANIDA له خوا تمویل کیږي.¹

دغه پروگرام دوه پړاونه لري. لومړی پړاو یې چې ۳۰ میلیونه بریتانیایي پونډه لګښت یې درلود په ۱۳۸۸ کال کې پیل او په ۱۳۹۳ کال کې پای ته ورسید. دوهم پړاو په دې پسي وروسته پیل شو چې (۶۰ میلیونه بریتانیایي پونډه لګښت لري او د ۱۳۹۷ کال د جدي تر میاشتې پورې به دوام ومومي. دغه راپور د هغه پلټنې پایلې را په گوته کوي چې د احتمالي تیرو او یا اوسنیو نا سمو چارو په هکله تر سره شوي. ځنې موندنې په لومړی پړاو پورې اړه لري خو ځنې نورې یې بیا د دوهم پړاو په اړه دي چې په دې راپور کې په واضح ډول تشریح شوي دي.

د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیټې بسنټیزو تمویل کونکو DFID او DANIDA ته مراجعه وکړه تر څو پورې د موضوع په اړه معلومات تر لاسه کړي چه په پای کې د DFID له خوا دا و پتیل شوه چې دوی هم له دې مخکې له یوه خبر ورکونکي څخه چې د کارډ ایف په اړه ۲۹ شکایتونه او دا سي معلومات تر لاسه کړي دي.² دغه راز DFID د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیټې ته وویل چې دوی هم د دې په ځواب کې یو دقیقه مالي پلټنه تر سره کړې ده. د DFID د څرګنونو سره سم له ۲۹ تورونو څخه ۲۳ تورونه یا غلط وو او یا هم ثابت نه کړای شول، او که چیرې صحت یې هم لرلي نو تاثیرات به یې دومره زیات نه وو. د دريو تورونو صحت او تاثیر واضح نه و او دري نور بیا صحیح بنسټکاریدل. په هر حال، تمویل کونکو د څارنې او ارزونې له خپلواکې کمیټې څخه د پلټنې د بشپړ راپور او یا هم یوې برخې د شریکولو څخه ډډه وکړه او علت یې محرمیت څرګند کړ.

دغه پلټنه په افغانستان کې د کروندګرو لپاره د پروگرام ګټې نه څیړي، بلکې د ناسمو کرونو او احتمالي اداري فساد پر اړه پر اندیښنوترکز کوي. د کارډ ایف پروگرام ځنې بنې لاس ته راوړنې هم لري. د کارډ ایف د مدیریتي واحد د څرګندونو سره سم دغه پروگرام په ۱۴ ولایتونو کې ۶۲۹۴ کرنیزې تصدیانې رامنځ ته کړي او ۵۹۹۵۶ کاري فرصتونه یې برابر کړي دي. دغه راز د افغانستان د کروندګرو په خالصو عوایدو کې یې ۱.۲ ملیارده افغانی زیاتوالی راوستلی دی.

موندنې

1. د کارډ ایف په مدیریتي واحد کې خپلوي پالنه او توکم پالنه

په مدیریتي واحد کې د ناسمو اجراتو په اړه تورونه د مختلفو منابعو لخوا وارد شوي دي. د څارنې او ارزونې خپلواکې

¹ له بودجې څخه بهر دا معنی لري چې مرستی په مستقیم ډول د تمویل کونکو له خوا ورکول کیږي. د مالي وزارت د بودجې د ریاست تعریف، <http://www.budgetmof.gov.af>.

² د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیټې ته د کارډ ایف د مدیریتي واحد ځواب، ۴ نمبر تبصره، د ۱۳۹۶ د تلي میاشت.

کمیټې موندنې دا په ډاگه کوي چې له دغو اتهاماتو څخه یې ځنې توجیه کړای شول. مخکیني اجرائیه رییس³ د کارمندانو تر فیع او مقرری په خپله خوښه ترسره کولې، او د بشري منابعو طرز العمل یې په خپله گټه عملي کولو. هغه په دې اړه لاندې میکانیزم کارولو:

- د استخدام د رسمي پروسی څخه پرته د خاصو اشخاصو استخدامول.
 - د رییس د هدایت سره سم د بشري منابعو د ابلاغیې له لارې د کارمندانو تر فیع. دغه هم د بشري منابعو د طرز العمل څخه سرغړونه ده، ځکه تر فیع باید د فعالیتونو د کلنی ارزونې په پایله کې ترسره شي.
- د دې فعالیت په نتیجه کې د بیلگې په توگه ۱۵ سلنه کارمندان د یوه ولایت څخه استخدام شوي دي او اکثره یې د هغې ولسوالۍ دي چې د پخواني اجرائیه رییس اصلي استوگنځی دی. د یو تعداد درپوران (چلونکي)، صفا کاران او ساتونکي چې د پخواني رییس له ولسوالۍ سره تړاو لري په هرات، کابل او هلمند ولایتونو کې کار کوي. کار د ایف کولای شوی داسې کارمندان له اړوند ولایت څخه استخدام کړي او دا اړینه نه وه چې خلک له نورو ولایتونو څخه ور واستوي. د پخواني اجرائیه رییس له ولایت څخه د تیت پورو کارمندانو نورو ولایتونو ته استول خپلوي پالنه کتل کيږي.
- دا کړنې د تمویل کونکو له خوا له څو ځله څارنې، پلټنې او کنترول څخه وروسته هم نه وې کشف شوي. په دې تمویل کونکو کې فنډ منیجر (Atos Consulting Ltd)، د څارنې خپلواک استازی، (Agents Crown) په لومړي پړاو کې، تخنیکي کتونکي (Coffey International) په دوهم پړاو کې او پلټونکي (first KPMG and since) ۲۰۱۶ (Ernst & Young (E&Y)) شامل دي. دغه د کنترول واحدونو یا خپله دنده په ښه توگه سر ته نه وه رسولې او یا هم یې مسولیتونه ښه نه وو واضح شوي. سر بیرته پر دې د څارنې او ارزونې خپلواکي کمیټې له یوه بل خبر ورکونکي څخه د مدیریتي واحد د نورو لوړ پورو غړو په هکله تورونه واوریدل، خو دغه خاص تورونه یې لا نه دي تعقیب کړي.
- دغه موضوع گانې د لومړي او دوهم پړاو معیادونه را نغاړي. تمویل کونکو د څارنې او ارزونې خپلواکي کمیټې ته خبر ورکړی چې دغه ضعیفي نقطې چې د دې چارو باعث گرځیدلي دي اوس اصلاح شوي دي. د څارنې او ارزونې خپلواکي کمیټې د دې د بهبود په اړه ارزونه نه ده ترسره کړې ده.

2. د بسپني ورکولو او تدارکاتو په قراردادونو کې بی نظمې قراردادونه

د اقتصادي ودې د بستو د تطبیق لپاره کارډ ایف له خصوصي شرکتونو سره قرارداد کوي. دغه راز، کارډ- ایف له پانگه اچوونکو سره د کرنیزې سوانگری په برخه کې د بسپني ورکولو له طریقه مرسته کوي. د اجناسو او خدماتو د تدارکاتو او بسپنه ورکولو تطبیقي طرز العملونه د پروگرام په لومړۍ پړاو کې د Atos له خوا جوړ شول، او بیا د مدیریتي واحد له خوا تعدیل شول. د دوهم پړاو لپاره دغه راز د Atos لخوا یې بیا کتنه ترسره شوه چې بیا وروسته د رهبري تخنیکي شورا له خوا منظور شول. د څارنې خپلواک استازی، (Crown Agents) د تدارکاتو د قراردادونو لپاره د عدم اعتراض د لیکونو مسولیت په غاړه درلود. د څارنې او ارزونې خپلواکي کمیټې موندنې د تطبیقي طرز العملونو او د افغانستان د قوانینو د تطبیق په اړه هم بی نظمې او تخطی په گوته کوي. دغه بی نظمې په لاندې ډول دي:

- له هغو شرکتونو څخه چې د افغانستان د تدارکاتو د ملي ادارې له خوا د هغوی سره قرارداد کول منع دي گټه اخیستل،
- د غیر رسمي هغو پروپوزلونو منل چې په قلم اصلاح شوي وي.
- د معیاد د ختمیدو نه وروسته د داوطلبې د اسنادو منل،

³کوم راپورونه چې د څارنې او ارزونې خپلواکي کمیټې ته د رییس د واسطې د کارولو په هکله د خبر ورکونکو له خوا را رسیدلي وو، رییس پر دې وخت کې بر حال و. د څارنې او ارزونې خپلواکي کمیټې په دې هکله پلټنه پیل کړه. وروسته دغه رییس د ۱۳۹۶ کال د چنگاښ په پای کې له دندې څخه استعفا ورکړه. ځکه په دغه راپور کې د هغه نوم پخوانی رییس ذکر کيږي.

- د ملکیت د تضاد او داسې نورو اسنادو منل،
 - د ضرب الاجل له پوره کېدو وروسته د بانکي صورت حسابونو منل.
- داسې بې نظمۍ په هیڅ پروژه کې باید نه وای پېښې شوې، په خاص ډول د نړیوالو استازو په غیابت او عدم تایید په صورت کې.

3. په لومړي پړاو کې بسپني نړیوالو قرارداديانو ته رسیدلي دي

پېچلی اداري جوړښت د بسپني په غیر مناسب ډول د کارولو او په لومړي پړاو کې د کنترول د میکانیزم د کمزورۍ باعث ګرځیدلي دي. په لومړي پړاو کې د ګټه اخیستونکو لپاره په بودجه کې ۶۰٪ لګښت په پام کې نیول شوی وو، چې پاتې برخه یې په مساویانه توګه د پروژې د مدیریت او تخنیکي مساعدتونو لپاره مشخصه شوې وه، خو یوازې ۳۳٪ یې د ګټه اخیستونکو لپاره لګول شوي ده. بهرني قراردادي (Atos) د بسپني زیاته برخه تر لاسه کړې ده. دغه راز په لومړي پړاو کې د تخنیکي مساعدتونو بودجه ۱۰۰٪ زیاته لګول شوې ده چې په نتیجه کې یې د اقتصادي ودې د بستو د پانګونې لپاره د بسپني کمه برخه پاتې شوې ده.

پر مرستو د لومړي پړاو د بسپني د بودجې ۶۴٪ لګښت چې کابو ټوله برخه یې بهرنیو شرکتونو تر لاسه کړې ده د تمویل کونکو د بسپني څخه په کمزوري ډول ګټه اخیستل ګڼل کیږي.

خو پاتې ۳۳٪ د افغانستان د بزگرانو لپاره مثبت تاثیرات لري. داسې چارې د افغانانو سره دا باور پیدا کوي چې وايي د تمویل کونکو د بسپني ګټه تر ډیره حده دوی او د دوی قرارداد یانو ته رسېږي.

دا موضوع د څارنې او ارزونې د خپلواکې کمیټې له خوا په لومړي پړاو کې وڅیړل شوه، خو کیدای شي دا موضوع په دوهم پړاو کې صحت ولري و یا یې و نه لري.

تمویل کونکو دا څرګنده ګره چې دغه ارقام صحت نلري او دا چې د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیټې هغه ستونزې په پام کې نه دي نیولي چې د پروګرام په طرح او په لومړي پړاو کې د مدیریتي واحد د ظرفیت لوړولو له کبله را منځ ته شوي دي.⁴ د څارنې او ارزونې کمیټې دا ټول ارقام و ارزول او لازم بدلونونه یې په کې راوستل. تمویل کونکي زیاتوي چې د څارنې او ارزونې خپلواکه کمیټه لومړی مخکې له دې چې پایلې اعلان کړي باید د پولي ارزښت په اړه یوه بشپړه ارزونه تر سره کړي.⁵ چې دا د پلټنې لپاره یو غیر عملي وړاندیز دی

⁴ ۱۳ شمیره تبصره DFID د څارنې او ارزونې د خپلواکې کمیټې د پلټنې د دوهم راپور د مسودې په ځواب کې د

⁵ د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیټې د پلټنې د دوهم راپور د مسودې په ځواب کې د DFID ۲۷ شمیره تبصره.

4. په لومړي پړاو کې د بهرنیو قرارداديانو له پلوه د گټو تضاد

په لومړي پړاو کې په Atos کې د گټو تضاد موجود وو چې کنټرول نه شو. Atos په عین وخت کې د DFID په استازیتوب د کارډ ایف د بسپني مدیریت په غاړه درلود، د کارډ ایف لپاره یې کارمندان استخدامول او د مدیریتي واحد لپاره یې تخنیکي مرستي رسولي. په دغه رول کې Atos په لومړي پړاو کې د تخنیکي مرستو د کمیت په اړه یو شمیر زیات اختیارات درلودل، نو ځکه یې دا اختیارات هم لرل چې خپلې گټې او امتیازات لور کړي. د دې خبرې ثبوت په لومړي پړاو کې پر تخنیکي مرستو باندې ۱۰۰٪ زیات لگښت دی.

DFID د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیتې ته خبر ورکړ چې د Atos د صلاحیتونو د څارنې لپاره په دوهم پړاو کې نوي اقدامات په پام کې نیول شوي دي، خو د دې خبر تصدیق د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیتې د دې پلټنې برخه نه تشکیلوي.

5. د تمویل کوونکيو بهرنی مالي پلټنه اعتبار نه لري

له خبر روکونکي څخه د ۲۹ تورو له تر لاسه کولو وروسته، تمویل کونکو له E&Y سره اړیکه ټینګه کړه تر څو یو مالي پلټنه تر سره کړي او دغه تورو نه و ارزوي. DFID او نورو د څارنې او ارزونې د خپلواکې کمیتې تمویلونکو وروسته دغه کمیتې ته خبر ورکړ چې د E&Y د پلټنې نتایج تر ډیره بریده صحیح وو. خو د څارنې او ارزونې د خپلواکې کمیتې ته د دې پلټنې تر پایه دا خبر نه وو ورکړل شوی چې دا تورو نه یوازې د یوه خبر رسونکي لخوا بیان شوي دي. دا په دې معنی ده چې د نورو هغو خبر رسونکو چې یا یې دنده پرېښي ده او یا هم له دندې گوښه شوي دي د تورو نه به باب هیڅ اقدام نه دی شوی او نه هم چا یاداشت کړي دي.

د څارنې او ارزونې د خپلواکې کمیتې هڅه وکړه تر څو د مالي پلټنې راپور د محرمیت له اصولو څخه د سرغړونې څخه پرته تر لاسه کړي تر څو ټول نومونو په کې وگوري، خو دغه غوښتنه و نه منل شوه. د څارنې او ارزونې خپلواکه کمیتې مجبوره شوه تر څو د مالي پلټنې د محتویاتو په اړه له نورو څخه معلومات حاصل کړي. له دې سره د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیتې ته دوو لوړ پوړو منابعو څخه معلومات تر لاسه شول چې یوې منبع یې د مالي پلټنې راپور لوستی وو او دا د دې پرځای چې د د مالي پلټنې راپور وي د مطابق راپور وو. البته د څارنې او ارزونې خپلواکه کمیتې دا نه شي تاییدولای چې دا خبره حقیقت لري که نه. په عام ډول، دغه مالي پلټنه اعتبار نه لري.

دغه راز د گټو تضاد کیدای شي شتون ولري، ځکه یوه سازمان E&Y دوه پلټنې یعنی عادي پلټنه او مالي بشپړه پلټنه تر سره کړي ده، که څه هم دفترونه یې مختلف وو. د ناسمو کړونو کشف کیدای شوی د E&Y د پلټونو په اړه د پلټونکو په ښه توګه د مسولیت سر ته نه رسول بنودلې وای. تمویلونکو د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیتې ته خبر ورکړ چې دا د گټو تضاد نه وو ځکه د E&Y د دوبي له جلا دفتر سره دغه قرارداد لاسلیک شوی و تر څو پلټنه تر سره کړي، چې په مادي لحاظ د مالي مطابقت د پلټنې له رول څخه چې E&Y یې په پاکستان کې لري تو پیر درلود.

6. مدیریتي او اداري ترتیبات پیچلي دي او په لومړي پړاو کې یې په هکله کمزوري څارنه ترسره شوی

کارډ ایف د یوه حقوقي بنسټ پر ځای د یوه پروګرام په بڼه کې کار کوي. د دې کار نقص دا دی چې دا پروګرام هیڅ راز قرار دادی ترون نه شي کولی⁶. د قراردادي ترون له کبله دا پروګرام یو کمزوری تشکیل لري، د گټو احتمالي تضاد په بهرنیو قرارداد کونکو کې واقع کيږي او څار یې ډیر کمزوری دی.⁷ پیچلی اداري جوړښت د دې لامل شوی چې د بسپني کچه په لومړي پړاو کې افغاني قرارداد لرونکو ته ورسیري او زیاته برخه یې بهرنی قرارداد لرونکو ته ورسیري (لاندې متن ته مراجعه وکړی). پیچلی اداري جوړښت تر اوسه هم دوام لري، خو تمویل کونکو د څارنې او ارزونې خپلواکې کمیتې ته دا ډاډ ورکړی چې د کنټرول او څار چارې په دوهم پړاو کې ډیر جدي شوي دي.

⁶ د انګلستان دولت او نیدرلنډ چې د نړیوالې انکشافی ادارې ("DFID") له طریقه فعالیت کوي او د افغانستان دولت د مالي وزارت تر منځ د تفاهیم لیک ۵ ماده دواړه خواوې د) کډون کونکو په نامه یادوي). د کارډ ایف تخنیکي همکاری بسپنه ۹۷-۱۳۹۳.

⁷ DFID د یوه مخکین تمویلونکي په حیث له یوې بهرنی شرکت (the UK Atos Consulting Ltd, in) سره قرارداد لاسلیک کړی و تر څو د مالي مدیریت خدمات وړاندې کړي، د پروګرام لپاره ملي کارمندان استخدام کړي او خدمات عرضه کړي. د دوهم بهرنی شرکت (Crown Agents, also in the UK) سره د پروګرام په دوهم پړاو کې قرارداد لاسلیک شو.

تمويل كونكو د څارني او ارزونې خپلواكي كميتي ته د شواهدو په ډول مهم مواد لکه راپور، د پلټني د سپارښتنو تفصيلات او د ۱۳۹۵ - ۱۳۹۶ کلونو پورې د دوی بهبود او داسې نور ور وسپارل. د څارني او ارزونې خپلواكي كميتي لا دا تغييرات نه دي ارزولي.

7. د کارمندانو د قراردادونو په هکله په احتمالي ډول سرغړونه شتون لري

دا چې DFID بايد له يوه بهرني بنسټ سره د کار د ايف د پروگرام د عملي کولو لپاره قرارداد وکړي، نو بهرنی بنسټ بايد له يوه افغاني شرکت سره قرارداد لاسليک کړي. ځکه بهرنی بنسټ په افغانستان کې نه دي راجسټر شوي او بانکي حساب هم په افغانستان کې نه لري. دا په دې معنی ده چې Atos نشي کولای هيڅ داخلي او يا خارجي کارمندان استخدام کړي. له همدې کبله Atos د مالي مدیریت لپاره د يوه افغاني شرکت (Afghan Image Development Business) سره فرعي قرارداد لاسليک کړ.

افغاني فرعي قرار دادي شرکت د کاری جواز لپاره د کار او ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت ته غوښتنلیک وړاندې کړ او خپل شرکت يې د يوه کار ورکونکي په حيث معرفي کړ،⁹ خو په حقيقت داسې کاري اړيکې نه وې موجودې.

د څارني او ارزونې خپلواكي كميتي دغه موضوع د مالياتو له اړوند دفتر سره په کابل کې تعقيب کړه او دا يې وپتيله چې Afghan Image د نړيوال سلاکار له خوا يې هيڅ ماليات نه و تحویل کړي.

د څارني او ارزونې خپلواکه کميته د کاري جواز د ترلاسه کولو لپاره د داسې يوه تخنيکي وسيلې کارول غير قانوني گڼي، ځکه ترسره شوی کار د قانوني غوښتنلیک له محتوا سره توپير لري. دا موضوع پر دواړو پړاونو پورې اړه لري.

تمويل کونکو او Atos د څارني او ارزونې خپلواكي كميتي ته خبر ورکړ چې د دوی په آند دا فعاليتونه قانوني بڼه لري. قرار دادي Atos وويل چې دا جوړښت د مسلکي سلاکارانو په مشوره جوړ شوی دی.¹⁰

8. تمويلوونکي د خپلو کړنو د آزمويي مخالفت کوي

د څارني او ارزونې کميتي هيله درلوده چې تمويلوونکي به د کار-ايف په پروگرام کې د فساد احتمالي انديښنو په اړه خپلواکي آزمويي ته مثبت ځواب ووايي. په هرصورت، د څارني او ارزونې کميتي د پلټني سره تر وروستي پړاو پورې د بسپنه ورکونکو لخوا مخالفت وشو. د تمويلوونکيو ستر مالي تفتيش د تمويلونکيو لخوا د يو مهم دليل په توگه ياد شو، يعنې دا چې د څارني او ارزونې کميته بايد په دې اړه انديښنه ونلري. په هرصورت، د څارني او ارزونې کميتي د خپلواکه خبرورکونکيو مالومات درلودل او د تمويلوونکيو تفتيش داسې ښکاري چې د څارني او ارزونې د کميتي د پلټني په پرتله دومره هر اړخيز ندی. سم ځواب به د دې ارزونې په هکله دا وای چې له دې پلټني څخه هرکلی شوی وای لکه څنگه يې چې د عامې روغتيا او معارف په وزارتونو کې د څارني او ارزونې کميتي له خوا په وروستيو شونو کې هرکلی وشو.

د تمويلونکو ځوابونه او د عام سيستم وده

تمويلونکو د څارني او ارزونې له خپلواکي کميتي څخه دا وپوښتل چې آیا د دوهم پړاو ارزونه هم په دغه پلټنه کې شامله ده که نه. ځواب يې ډير واضح دی، هغه دا چې ارزونه نه ده شامله. ځکه دا يوه داسې پلټنه ده چې د خبر رسوونکو د انديښنو په ځواب کې ترسره کيږي، کيدای شي دا تورونه په لومړي او يا هم دوهم پړاو اړه ولري.

تمويلونکو د څارني او ارزونې له خپلواکي کميتي ته څرگنده کړې ده چې دوی له لومړي پړاو او مالي پلټني څخه

⁸ د څارني او ارزونې خپلواکي کميتي د پلټني د دې راپور د دوهمې مسودې په ځواب کې DFID ۵۸ شميره تبصره.

⁹ د څارني او ارزونې خپلواکي کميتي ځنی دغه قراردادونه تر لاسه کړي دي چې په کې غوښتنلیکونه او د Atos Consulting Ltd د کارمندانو کاري جوازونه هم شامل دي. قراردادونه د دواړو خواوو له پلوه لاسليک شوي دي او د Afghan Image Business Development د کار ورکونکي په حيث تعريف شوی دی او بهرني اتباع چې په حقيقت کې د Atos لپاره کار کوي د کارمندانو په حيث تعريف شوي دي. د قراردادونو سره سم، بهرنی کارمند د سلاکار په حيث د Afghan Image Business Development لپاره کار کوي.

¹⁰ د څارني او ارزونې خپلواکي کميتي د پلټني د دوهم راپور د مسودې په ځواب کې د DFID ۲۰ شميره تبصره.

وروسته په اداري لحاظ ډیر اصلاحات راوستي دي او په دې اړه یې اسناد هم جوړ کړي دي. د څارني او ارزوني خپلواکي کمیټه د دې شواهدو په اړه هیڅ شک نه لري، خو د دې پلټني دنده دا نه ده تر څو په عام ډول د اوسني سیستم د بشپړتیا په اړه اروزنه ترسره کړي.

پایلي

په پایله کې، د څارني او ارزوني خپلواکي کمیټي دا تایید کړه چې د کارډ ایف د ستونزو په اړه د خبرورکونکو انډیسنې توجیه کړای شوي، چې عمده مثالونه یې په کارډ ایف پروگرام کې اداري او عملیاتي ناسمي چاري دي. لږ تر لږه دوه خبر رسونکي له دندې گوښه کړای شول او نورو دا احساس کړه چې باید دندې پریردي، چې بیا یې دندې پرینودی. د څارني او ارزوني کمیټه سپارښتنه کوي چې DFID باید دا وارزوي چې څرنگه په پروگرامونو او پروژو کې داسې یو کلتور رامنځ ته کړي چې د کمزوریو په اړه بحث ته چمتو شي او په واقعي ډول خبر ورکونکي قبول کړي او له هغوی څخه ساتنه وکړي.

دوهم دا چې دا یوه واضح خبره ده چې د دوهم پړوا چاري له لومړي پړاو سره توپیر لري چې اوس پای ته رسیدلی او د دوهم پړاو اداري چاري له لومړي پړاو څخه ډیرې بڼې دي. خو اکثره شیان لا په خپل حال پاتې دي او هغه اشخاص چې په مخکینو ناکامیو کې یې لاس درلود لا تر اوسه هم ځای پر ځای دي. ځینې نورې انډیسنې چې په دې پلټنه کې تشخیص شوي هم دوام لري، د مثال په ډول د استخدام د قراردادونو شکمن اعتبار او د هغوي په اړه د قانون نه مراعات کول، او د اقتصادي ودې د بستو د قراردادونو پروسه. د څارني او ارزوني کمیټه هیله لري چې DFID به د دوهم پړاو د بشپړتیا په اړه یوه خپلواکه بهرنۍ بیاکتنه تنظیم او ترسره کړي.